

כתר תורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת ויחי תשפ"ו

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

תגיד שטוב לך

ואם יש לך זמן אני אתחיל לספר לך. הייתי נרדף מאחי; חמי העביר אותי בפרך וגנב אותי ללא בוש; אחי קנתי ממנו את נשותי; כאשר ברחתי ממנו רדף אחרי להורגני; אף אחי המתין להורגני ששמע בחזרתי מחזי; אחי נטרה בדרך; בתי נלקחה בידי רשעים; ובני נמכרו. אז תהיה בטוח שאני לא אלוקים – משום שלא אלוקים: אין כל כך צרות כמו שהיו לי. – זו התשובה לשאלה, מדוע יעקב אבינו סיפר את הצרות שלו לפרעה.

למה ענש?

ועכשיו החידוש הגדול. כמו שהזכרנו, יעקב אבינו ענש על אמירה זו. נתמעטו מחיי שלושים ושלוש שנה – כנגד שלושים ושלוש תיבות שהזכירו בפסוקים משאלת פרעה ועד תשובת יעקב. מעתה, השאלה מתבקשת. מדוע ענש יעקב, הרי כל כוונתו הייתה לטובה ולברכה, היה חפץ שפרעה לא יטעה בו כאלוקים?

פחד מעין הרע

אלא מכאן נשכיל יסוד עצום. פעמים שאדם מפחד מעין הרע או מקנאת הזולת או שרוצה להראות שחיוי אינם דבש בעיני קרוביו ושכניו בשביל תועלת מסוימת שתצמח לו מכך. ומה עושים?...

בשל כך, כאשר הוא נשאל: 'משה, מה שלומך?' הוא בוחר להציג בפני כולם את כל הצרות והקשיים שלו: "הבן שלי נפל, התנפחה לו העין, אשתי ראתה זאת – כמעט והתעלפה לא נרדמנו כלילה שלוש ימים, הבוס איים לפטר אותי מהעבודה, וכבר חמשה חודשים שאני מנסה למצוא שוכרים לדירה ללא הצלחה... בקיצור, המשפט 'החיים תותים' רק בסיפורים או אצל השכנים – אצלי החיים קשים!..."

ומי מתחלל שמו מכל המשפטים הללו? הרי שזה אחד – הקב"ה!

חילול ה'

מי ששומע את הדרשה של הבכין המתלונן, הרי שהוא 'נושא בעול עם חברו' נאנח בלב: 'איי... כמה מסכן זה... מידת הדין רודפת אחריו'.

מדוע אתה מראה לעיני אחרים שהחיים שלך קשים מנשוא, ואיך מספר את החסדים והטובות שאני עושה עמך, מה אני אשם שאתה מנסה לבטל עין הרע דאנשים ונשים על חשבונך? – אכן, בשל כך הבכין והמתלונן ראוים לעונש.

הקפדה זו של הקב"ה על התנהגות בני אדם המראים עצמם כחסרי ישע, מצינו בתורה בחומש דברים. נאמר: "... אַתָּם עֹבְרִים גְּבוּל אֲחֵיכֶם גְּנוּ עֵשׂוּ הַיִּשְׁכִּים בְּשִׁעוּר... אֶכְל אֶתְּשִׁבְרוּ מֵאֲתָם בְּפֶסֶק וְאֶכְלָתֶם וְגַם מִיָּם תִּכְרוּ מֵאֲתָם בְּפֶסֶק וְשִׁתִּיתֶם. כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ בִּרְכֶּךָ כָּל מַעֲשֵׂה יָדְךָ..." ועל כך פרש"י: כי ה' אלקיך ברכך – לפיכך לא תכפו את טובתו להראות כאלו אתם עניים, אלא הראו עצמכם עשירים.

נפלאותיו לבני אדם

אכן, אנו מצויים לקדש את שם הקב"ה בכל ימי חיינו. זאת אנו עושים כאשר אנו מצהירים שכל פרט בחיינו נעשה בהשגחה פרטית, בחסד וברחמים וכבר נאמר 'ודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם... סיפור חסדי ה' הם חלק נכבד מהכרת הטוב וגם כאשר פוגעת מידת הדין, היהודי המאמין מצליח לראות את החסד והאהבה בתוכה.

מעתה, המומעט בכבוד ה' בשל סיבה עגומה: אני מפחד מעין הרע – הינו מפסיד רוב טובה וברכה. ומי שחושש לספר את טובותיו שלא ייקר לו נזק חלילה, עליו להשתדל לעשות זאת בצורה שלא יבכה על חיוי חנם, אלא על ידי שתיקה או תחבולה אחרת.

מכה לראות את הטוב תמיד ולשבת את הקב"ה 'בכל מאוהו' – בכל מידה ומידה שמווד לט, אמון!

בתחילת פרשת השבוע התורה הקדושה מונה את שנות חייו של יעקב אבינו: 'וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיְחִי יָמָיו יַעֲקֹב שְׁנֵי חָמֵשׁ שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמֵאוֹת שָׁנָה.' ובמדרש מובאה שאלה חשוכה: "למה נחסרו משנותיו של יעקב ל"ג שנים? (שהרי יצחק אביו חי מאה ושמנים שנה והיה ראוי יעקב להגיע לשנות אביו). אלא – על שדבר כלפי מעלה.

פירוש, הלכה פסוקה היא: "חייב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה ונופש הפעה, כדרך שמברך בשמחה על הטובה, כי הרעה לעובדי השם היא שמחתם וטובתם, מן שמקבל מאהבה מה שגור עליו השם נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד את השם, שהיא שמחה לו." (שו"ע רכ"ב ג) ויעקב לא עשה כך. שבשעה ששאלו פרעה: 'כמה ימי שני חייך?' השיב: 'ימי שני מגורי שלישי' ומאות שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבתי בימי מגוריהם" (בראשית מ"ז ח), ומנן התיבות משאלת פרעה ועד סוף תשובת יעקב הם – ל"ג תיבות. שעל כל תיבה נחסרה שנה מחייו. "עכת"ר.

מדוע להתלונן?

וכאן עלינו להתבונן, הנה, יעקב אבינו כובל בפני פרעה על חייו אשר שבע בהם מרוחות לענה וראש והשאלה עצומה. מפני מה יעקב אבינו צריך לספר לפרעה את איכות חייו וכי פרעה הוא ציג 'לשכת הסעד' וכי היה משלם לו על כך שחיוי לא היו מלאים בשמחות?...! לכאורה, היה על יעקב להשיב אל פרעה בקצרה כתשובת יהודי פשוט המשיב בכל בוקר לארבע שאלות בסיסיות: "מה נשמע? – ברוך ה'! מה המצב? – ברוך ה'! הכל בסדר? – ברוך ה'! איך אתה מרגיש? – ברוך ה'! כך כאשר היה נשאל: 'כמה שני חייך?' עליו היה להשיב בקצרה – 'ברוך ה' בלי עין הרע, מאה שלושים שנה! בשביל מה היה צריך להאריך יותר מזה?..."

איש אלוקים

והתשובה נפלאה ביותר. הנה כאשר יוסף הביא את אביו ואחיו אל פרעה, הוא הקדים לומר להם כי פרעה ישאל אותם שאלות ולכן ראוי להם להיות מוכנים עם תשובות. ולשון הכתוב: "... וְאֲמַרְתֶּם אִלֵּי מִקְנֵה הַיָּד עֲבָדֶיךָ מִנְּעוּרֵינוּ וְעַד עַתָּה גַם אֲנִינָנוּ גַם אֲבִיתֵנוּ בְּעִבּוֹר תִּשְׁבּוּ בְּאֶרֶץ גִּזְוֹן כִּי תִשְׁעַת מִצְרַיִם כָּל רֵעָה אִישׁ." (בראשית מ"ז כ).

יוסף ידע היטב, שכאשר פרעה יראה את אחיו הוא מיד יעלה בדעתו, כיצד הם יכולים להועיל למלכותו. וכן כאשר יראה את אביו – יעקב אבינו, הוא יחשוב היטב מה אפשר להפיק ממנו.

והנה, מהמידע שצבר פרעה על יעקב, בזמן המעט שעמד על ידו, כבר היה נכבד ויקר בעיניו עד מאוד. וכיצד? הנה, כאשר יעקב הגיע אל מצרים פסק הרעב ממצרים.

עוד, יעקב הוא אביו הנערץ של יוסף הצדיק שפרעה עצמו הכריז עליו: 'איש אשר רוח אלוקים בו'. מעתה, כאשר פרעה רואה את יעקב הוא מריח שלפניו עומד 'איש אלוקים' – דהיינו, איש שהוא עצמו כאלוקים. בשל תחושה זו שהחלה לפעום בפרעה, התפעל עד מאוד ומיד שאל: 'כָּהֵן יָמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ? פרעה כבר העלה בדעתו שיעקב הוא חי שנים רבות מכוון הבלתי רגיל.

אלא שיעקב אבינו ניחן גם הוא בחכמה לא מעטה וכאשר הבין להיכן פרעה חותר, רצונו היה להפיק מפרעה את כל מחשבתו, שחלילה לא יחשוב ולו לרגע אחד להניח את כסאו על ידו, להיות הסגולה של הממלכה – יעשה ממנו אלוקים. (חשש זה היה בלב יעקב עד אחרית ימיו כמבואר בפרשה, שצינו אל יוסף 'אל נא תקברני במצרים' – ומדוע? פרש"י: ... שלא יעשוני מצרים עבודה זרה). בשל כך יעקב מכן תשובה עסיסית לבטל מחשבתו.

דע מה שתשיב!

אומר לו: 'ימי שני מגורי שלישי' ומאות שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבתי בימי מגוריהם. במילים פשוטות יותר, יעקב אומר לפרעה: 'מלך יקר. אל תחשוב להחזיק ממני כאלוקים' אם אתה חושב שעד עצם היום הזה החיים שלי 'דבש' – אתה טועה! החיים שלי קרובים יותר אל העוקץ מאשר אל הדבש: 'מעט ורעים היו ימי שני חיי'.

שאלה

יש שמביאים חלות לסעודת שבת כשהן חמות ששהו על גבי הפלאטה קודם הסעודה, ונשאלתי אם יש להם להקפיד שיהיו ג"כ חלות על גבי השולחן בעת הקידוש, או שאין צריך להקפיד בזה.

תשובה

איתא בגמרא פסחים ק: רבה בר רב הונא איקלע לבי ריש גלותא, אייתו תכא (שולחן) קמיה, פרס מפה וקידש. תניא נמי הכי, אין מביאין את השולחן אלא אם כן קידש, ואם הביא, פורס מפה ומקדש.

ופירש רשב"ם בד"ה רבה וכו', הביאו את הפת על השולחן כמו שאנו עושין קודם קידוש, פרס מפה על הלחם ואח"כ קידש, לפי שברצונו לא היו מביאין את הלחם על השולחן עד לאחר קידוש, לפיכך פרס מפה על הלחם והיינו כעין סילוק שולחן וכמי שאינו דומה. וכו', וטעמא כדפריש בשאלתות דרב אחאי גאון בפרשת וישמע יתרו וכתוב בהו הכי, וקרובי תכא מקמי דלקדיש לקדושא דשבתא לא מקריבין, מ"ט כי היכי דתיתי סעודה ליקרא דשבתא, והיכי דקריבו לא מסלקין ליה אלא פורס מפה ומקדש, ומטעם זה נהגו לפרוס מפה ללחם עד לאחר קידוש בשבתות ויו"ט. עכת"ד.

ובגמרא שבת קיט: תניא רבי יוסי בר יהודה אומר שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע, וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת מלאך טוב אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו, ואם לאו, מלאך רע אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו.

והקשו שם התוספות בד"ה ומצא. מהגמרא פסחים דאין מביאין את השולחן אלא אם כן קידש, ותירצו שהשולחן ערוך הוא במקום אחר אלא שאין מביאין אותו עד אחר הקידוש כי היכי דתיתי סעודה ביקרא דשבתא כדאיתא בשאלתות. ודוקא בימיהם שהיו להם שולחנות קטנים לפני כל אחד ואחד, אבל שולחנות שלנו גדולים הם וקשה לטלטלם. ע"ש.

וכ"כ התוספות בפסחים שם בד"ה שאין, דהטעם שאנו פורסים מפה על הלחם, כי היכי דתיתי סעודה ליקרא דשבתא, ויש מפרש זכר למן שלא היה יורד בשבתות ויו"ט והיה טל מלמעלה ומלמטה והמן בינתים. ע"ש.

המשך בעמ' 3

תשלום מהמזיק על שכירות רכב חילופי

שאלה: ראובן ביקש משמעון את רכבו לנסיעה מחוץ לעיר לצורך אירוע מסוים, שמעון הסכים ונתן את הרכב לראובן. לפני שראובן יצא לאירוע, ראה לוי - בנו של ראובן - את מפתחות הרכב, והחליט לבדוק "אם הוא יודע לנהוג..." כמוכר, שלאחר מספר שניות הרכב נתקע בקיר החניה, אך הלב לוי יצא בשלום וללא כל פגע. ולאחר שנגנף לוי על ידי אביו, ניגש לוי לשמעון, והסביר לו את העניין. "כמוכר שאני אשלם את כל הנזקים", אמר ראובן. מתברר, שהרכב של שמעון ניזוק קשות, והוא שהה שבועיים במוסך. שמעון בעל הרכב שהיה רגיל לנסוע כל יום לכולל עם הרכב, נסע באוטובוס במשך השבוע הראשון. אך בשבוע השני, הוצרך שמעון לכמה נסיעות דחופות מחוץ לעיר, ולכן שכר רכב, כשבכוונתו לתבוע גם את דמי השכירות מראובן. לאחר שהרכב הוחזר לשמעון, פנה שמעון לראובן ופירט לפניו סך התשלום שהוא חייב לשלם לו: עלות תיקון הרכב הסתכמה 5000 ש"ח, ובנוסף דמי שכירות לרכב חלופי למשך השבועיים שבהם הושבת הרכב. שכירות של רכב למשך שבועיים עולה 1000 ש"ח, ואף על פי שלמעשה הוא שכר רכב רק לשבוע, מכל מקום הרכב היה מושבת לשבועיים, והוא היה רשאי לשכור רכב למשך כל השבועיים הללו. ראובן טען לעומתו, כי על השבוע הראשון שלא השתמש ברכב, לא היו לו כלל הפסדים של שכירות רכב חילופי כי הוא נסע בתחבורה ציבורית, ואין סיבה שישלם לו על כך. ועל דמי השכירות של השבוע השני, טען ראובן שזה גרמא בעלמא, ואולי אין עליו חובה לשלם על פי הדין. השניים סיכמו ביחד לעלות לרב שיכריע ביניהם האם חייב ראובן לשלם את דמי השכירות של הרכב, ואם הוא אכן חייב - האם שכירות של שבוע או של שבועיים.

תשובה: ראובן לא ישלם לשמעון דמי שכירות רכב מלאים, אלא הוא צריך לשלם רק כמידת הנזק שנגרמה לשמעון במה שלא יכול היה להשתמש ברכב. והדרך לשער סכום זה, היא על ידי שנאמדם ונשער כמה היה מוכן בעל רכב לשלם על שכירות רכב במקרה שאינו יכול להשתמש ברכב שלו. ואם למשל הוא היה מוכן לשכור רכב רק אם הוא היה מוצא לשכור בחצי ממחיר השכירות בשוק - הרי מתברר ששווי השימוש ברכב עבורו הוא כסכום זה, ולכן המזיק ישלם לו כסכום זה.

נימוקים: כידוע, ישנם כמה סוגי מזיקים:

(א) המזיק בידיים באופן ישיר, חייב לשלם לכל השיטות, כמ"ש בפסוק (ויקרא כד, כא) ומכה בהמה ישלמנה.

(ב) המזיק בגרמא' כלומר נזק שאינו בידיים ממש, נחלקו בזה רבי מאיר וחכמים אם חייב לשלם (ב"ק ק). וההלכה נפסקה כרבי מאיר, שחייב לשלם.

(ג) המזיק בגרמא', כלומר שאפילו לא גרם בעצמו את הנזק, אלא באופן עקיף (תוס' בבא בתרא כב, ד"ה זאת, רא"ש ב"ק פ"ט סי' יג, וב"ב פ"ב סי' יז, וסנהדרין פ"ט ט"ז ב), פטור לשלם בדיני אדם, אך בדיני שמים חייב לשלם, אם היה ההיזק בפשיעה (ב"ק נו).

והנה ישנו סוג נוסף של מזיק, שלא גרם הפסד ממונ, אלא מנע מחבירו להרויח רווח ממונ, או שמונע ממנו להשתמש בממונו, כגון שסגר את ביתו של חברו ונעלו, שהוא דומה לגרמא שפטור לשלם (תוס' ב"ק כ. ד"ה זה, ושול"ע חו"מ שסג, ו. רא"ש ב"ק פ"ב סי' ו, ע"פ הירושלמי ב"מ פ"ט ה"ג). ולדעת רוב הפוסקים גם באופן זה של מניעת רווח חייב המזיק בדיני שמים, אך יש סוברים שפטור בדיני שמים (עיין משפט המזיק ח"א פרק כט סעיף ב ובהערה ט שהביא דברי הפוסקים בזה). ובנידון דידן, שראובן לא הזיק את ממונו של שמעון, אלא הזיק את רכבו, ושמעון עצמו הוציא הוצאות כדי לשכור רכב חלופי, הרי שהפסד זה מוגדר כגרמא ולא כגרמא, ולכן ראובן פטור ע"פ"ה הדין לשלם, אמנם כיון שגרם לו הפסד זה בפשיעה וברשלנות, הרי הוא חייב לשלם בדיני שמים (עיין משפט המזיק ח"א פרק י"ז סעיף יז). וכל זה לגבי השבוע השני שבו שמעון אכן שכר רכב חלופי, אך לגבי השבוע הראשון, בו שמעון לא הוציא כסף על שכירות רכב, אלא שנמנע ממנו מלהשתמש ברכבו, הרי דין זה הוא כמניעת רווח' כמבואר לעיל, ולכן דינו תלוי במחלוקת הפוסקים האם הגורם מניעת רווח לחברו חייב לשלם בדיני שמים או לא.

המשך הסיפור: ראובן אמר מיד, שהוא מוכן לנהוג כדברי רוב הפוסקים שיש חיוב לשלם בדיני שמים במניעת הרווח. אך הוא הוסיף וטען ששמעון לא שכר רכב אחר בשבוע הראשון, אין הגיון לכך שישלם לו כדמי שכירות מלאים, אלא הוא צריך לשלם רק כמידת הנזק שנגרמה לשמעון במה שלא יכול היה להשתמש ברכב. הדין הקשיב לטענתו, ולאחר שהורה בדבר השיב כדלהלן: אכן הטענה מסתברת היא, שהרי הסיבה שמחיר שכירות רכב למשך שבוע הוא גבוה יותר, מפני שההשכרה היא רק למשך ימים ספורים. אך אדם שקונה רכב על מנת להשתמש בו כמה שנים, הרי ברור שאם נחשב באופן יחסי את מחיר הנאת השימוש בכל יום, יהיה המחיר נמוך בהרבה ממחיר שכירות רכב ליום אחד. ולכן, מכיון שבשבוע הראשון שמעון לא שכר רכב חלופי, ולא ניזוק בפועל, הרי שיש לחשב מה היה מחיר השימוש ברכב שנמנע ממנו, ולא דמי שכירות מלאים. והדרך לשער סכום זה, היא על ידי שנאמדם ונשער כמה היה מוכן בעל רכב לשלם על שכירות רכב במקרה שאינו יכול להשתמש ברכב שלו. ואם למשל הוא היה מוכן לשכור רכב רק אם הוא היה מוצא לשכור בחצי ממחיר השכירות בשוק - הרי מתברר ששווי השימוש ברכב עבורו הוא כסכום זה, ולכן המזיק ישלם לו כסכום זה. שמעון בעל הרכב, ששמע את הדברים, אמר כי בשבוע הראשון, שהוא לא היה זקוק כל כך לרכב, הוא היה מוכן לשלם רק רבע ממחיר השכירות, ואם היה מזדמן לו לשכור רכב ברבע מחיר ובכך לחסוך את אי הנוחות והטרחה שבנסיעה בתחבורה ציבורית, היה שוכר במחיר מוזל זה. ולכן הציע הדיין שעל השבוע הראשון ישלם ראובן רבע ממחיר השכירות, ועבור השבוע השני ישלם לו דמי שכירות מלאים.

בברכה יואל אלון ס"ט.

וכ"כ הרא"ש שם (סימן ג) והמרדכי (לד ע"ד) והר"ן בפרק כל כתבי (מוד: ד"ה נר דלוק)

וכ"כ הטור אורח חיים סימן רעא והביא עוד בשם הירושלמי דהטעם לכיסוי הפת, כדי שלא יראה הפת בושתו. פירוש שהוא מוקדם בפסוק והיה ראוי להקדימו בברכה ומקדימין בברכת היין. וכתב הבית יוסף שכ"כ הרא"ש והמרדכי והגהות (מיימוניות) פרק כט אות ק.

נמצאנו למדים דהטעם שאין מביאין את השולחן קודם הקידוש הוא כי היכי דתיתי סעודה ליקרא דשבתא וכך רבב"ח היה נוהג, אולם אם הביא השולחן קודם הקידוש יש לפרוס מפה על הלחם וזה נחשב שהסעודה באה ליקרא דשבתא.

ונמצא עוד דיש חיוב להניח הלחם על השולחן קודם הקידוש בכדי שיהיה שולחנו ערוך כשחוזר מבית הכנסת וכדאיתא בגמרא שבת אלא שאין צריך להביא השולחן לפניו בשעת הקידוש, אבל בשולחנות שלנו שהם גדולים אין אפשרות לערכם במקום אחר ולהביאם אחר הקידוש ולכן יש להניח הלחם על השולחן בשעת הקידוש ולכסותו, וגם עוד טעם יש בזה זכר למן שלא היה יורד בשבתות ויו"ט והיה טל מלמעלה ולמטה והמן בינתיים. ועוד טעם כדי שלא יראה הפת בושתו.

וראיתי בספר הליכות שבת חלק א (עמוד מזה) שכתב דמעיקר הדין אין חיוב כלל שיהיו חלות על השולחן בשעת הקידוש ושמשמע שבזמן הגמרא החלות לא היו מונחות על השולחן ושכך נהג הגר"א כפי המובא בספר מעשה רב (אות קח)

אולם להאמור אין ללמוד כלל מזמן הגמרא שהיה להם שולחנות קטנים והיו יכולים לערוך השולחן קודם שיבוא מבית הכנסת ולהביא השולחן רק אחר הקידוש כי היכי דתיתי סעודה ליקרא דשבתא, אבל בזמננו הדבר לא אפשרי וחובה להניח החלות על השולחן בעת הקידוש. ואין ראיה ממנהג הגר"א דאפשר שהיה לו שולחן קטן והיה מביאו אחר הקידוש.

ולכן אותם הרוצים להניח החלות בעת הקידוש על הפלטה יש להם להניח חלות נוספות על השולחן בעת הקידוש ולכסותם ואחר הקידוש יביא החלות החמות ויבצע עליהם.

בברכה אלון בן שבת

שרי המאה שן המדרח הרב יוסף חיים בן שבת

רבי שמעון קיירא

רבי שמעון קיירא זצ"ל. היה אחד מתלמידי החכמים הבולטים בתקופת הגאונים, שנחשבת לתקופה מכרעת בעיצוב ההלכה והמסורת היהודית. חייו ומעשיו לוטים בערפל, אך שמו נישא בפי דורות בזכות חיבורו "הלכות גדולות" – יצירה הלכתית מרכזית שהשפיעה עמוקות על הפסיקה והמסורת הרבנית לדורות.

תקופת הגאונים ובבל, (בערך מהמאה ה-7 עד המאה ה-11 לספירה) הייתה תקופה של פריחה עצומה בתורה וברוחניות בבבל, שהייתה מרכז העולם היהודי. הישיבות הגדולות שבסורא, פומבדיתא ובצרה שימשו כמוקד לפסיקת הלכה, תורה ויראה.

פרטים רבים על חייו של רב שמעון קיירא אינם ידועים לנו – רוב המידע שאנו מחזיקים היום מבוסס על מסורות מאוחרות ורמיזות בכתבי התקופה. עד כמה שידוע הוא פעל בסביבות שנת 840, ככל הנראה בעיר בצרה שבבבל. ייתכן ושמו "קיירא" הוא כינוי המצביע על מוצאו או על תפקידו, אולם אין על כך ודאות מוחלטת.

הספר "הלכות גדולות"

גולת הכותרת של פועלו של רב שמעון קיירא היא חיבורו "הלכות גדולות" (הבה"ג). יצירה זו נחשבת לאחד מספרי ההלכה הראשונים שנכתבו לאחר חתימת התלמוד, ומהווה גשר חשוב בין התלמוד לבין ספרות הראשונים. הספר מקיף דינים והלכות רבים, ודרכו אפשר ללמוד על הליך הפסיקה והדיון ההלכתי בבבל של אותה תקופה.

בספר הקבלה לרבי אברהם אבן דאוד ובראשונים נוספים, מיוחס ספר הלכות גדולות לרב שמעון קיירא. אך נציין שרש"י ובעל הסמ"ג סוברים שחבור ע"י רב יהודאי גאון, אך לא פרשו באיזה יהודאי מדובר, רב יהודאי גאון או רב יהודאי הכהן גאון.

בעל ספר צמח דוד כתב, כי לא ייתכן שהסמ"ג ורש"י התכוונו לרב יהודאי גאון בן נחמן, שכן חכם זה מוזכר בספר השאלות של רב אחאי משבחא, המוקדם לספר הלכות גדולות. מכאן הסיק בעל הצמח דוד כי לפי דעתם הספר נתחבר על ידי רב יהודאי הכהן גאון סורא.

אך למרות הנ"ל, הדעה הרווחת היא שהספר הלכות גדולות חובר על ידי רב שמעון קיירא. דעה זו נשענת בין השאר על כך שבספר נזכר רב צמח בר פלטין שנפטר בשנת ד'תר"ן (890), ורב צמח הרי מאוחר מהזיהויים האחרים כרב יהודאי גאון או רב יהודאי הכהן גאון שפעלו כמאה שנה ויותר לפני רב צמח בר פלטין.

עכ"פ "הבה"ג" שימש מקור השראה ופסק לרבנים וחכמים בכל תפוצות ישראל, וסימניו ניכרים בספרות ההלכה לדורותיה, כולל אצל חכמי ספרד ואשכנז.

למרות מיעוט הפרטים על דמותו האישית, רב שמעון קיירא נחשב לדמות מופת בעולם ההלכה היהודי. יצירתו סללה את הדרך לספרי ההלכה המאוחרים יותר, כגון ספרות הגאונים, הרי"ף, הרמב"ם ושולחן ערוך. דמותו ויצירתו מדגימות את הקשר הרציף והעמוק בין חכמי בבל לבין עיצוב העולם הרוחני של עם ישראל עד לימינו. וכמאמר חז"ל: "צדיקים במיתתם קרויים חיים" – רב שמעון קיירא ממשיך לחיות ביצירתו ובהשפעתו ההלכתית לדורות.

בס"ד

מה קורה כשהמילים יוצאות לחופשה?

(או: המסע מהמסכה אל המנוחה)

האמת היא, שהטור הזה כמעט ולא נולד. השבוע הגדרתי לעצמי "יעדים". אתן מכירות את זה – דוח מנטלי מסודר, רשימת משימות של "פריצה", החלטות על "נוכחות עוצמתית" ופעולות שדרשו ממני לצאת מאזור הנוחות ולהשמיע קול. בניתי על הוויה של "נוכחות לא מתנצלת", הכנתי את המשימות ביומן, וחשבתי שאני כובשת את העולם.

ואז הגיע המציאות. מצאתי את עצמי עומדת מול המשימות האלו, והיד... היד הייתה כבדה. פתאום הרגשתי מרוקנת. ה"צפצוף" הפנימי הזה של הריקנות הגיע לבקר, ולא הצלחתי לעמוד במילה שלי לעצמי. לא עשיתי את מה שהבטחתי. באותו רגע, הדבר הראשון שרציתי לעשות זה לעטות את המסכה. לספר לכן (ולעצמי) כמה הכל רץ, כמה אני ב"עשייה ברוכה ב"ה", כמה סיעתא דשמיא מלווה כל צעד. אבל אז עצרתי. חשבתי לעצמי: "ליאורה, אם את מדברת על אמת – בואי נהיה באמת."

המסכה של ה"אני מסתדרת"

יש רגע כזה, שמוכר לכל אמה חרדית סטנדרטית. הרגע שבו את מרגישה שגדול עלייך, אבל כשמישהי שואלת "נו, איך את?", את מותחת את עצמך, מייצבת קול ושולפת: "ברוך ה', מצוין.!" למה אנחנו עושות את זה? כי אנחנו נשים חזקות. כי אנחנו לא רוצות להכביד, רוצות להיות "כמו שצריך". אבל למסכה הזו, ל"אני מסתדרת" האוטומטי, יש מחיר כבד: בדידות שקטה. כשאת תמיד בסדר, אף אחד לא באמת פוגש אותך. והכי גרוע? את מפסיקה לפגוש את עצמך.

הגדרתי לעצמי דבר אחד ובפנים הרגשתי ההפך הגמור. הרגשתי שאולי אני מפריעה, אולי אני "דוחפת". הפער הזה בין המסכה של "האישה החזקה" לבין הלב שמרגיש פגיע – הוא זה שתקע אותי.

כשהכוח פוגש את האמת

בפרשה שעברה פגשנו את יוסף הצדיק. שנים הוא במסכה. הוא המשנה למלך, הוא האיש החזק, הוא "צפנת פענח". הוא יכול להמשיך לשחק את המשחק עד הסוף. אבל אז מגיע רגע ה"ויגש". יהודה ניגש אליו, והמילים פוגשות את הלב.

יוסף לא יכול להתאפק יותר. הוא מוריד את המסכה. לא תפקיד, לא מעמד, לא שליטה. רק אמת פשוטה וחשופה: "אני יוסף". האחים נבהלים. כי אמת היא דבר מטלטל. אבל רק משם, מהמקום שבו המסכה נופלת, מתחילה הגאולה האמיתית. רק שם יוסף מוצא מנוחת נפש.

השגחה פרטית בתוך ה"תקיעות"

לפעמים, כשבורא עולם "תוקע לנו מקלות בגלגלים" – גם אם הגלגלים האלו הם התוכניות הכי טובות שלנו – זו ההשגחה הפרטית הכי מדויקת שיש. כשאני לא מצליחה לעמוד במילה שלי לעצמי, הקב"ה בעצם לוחש לי: "ליאורה, אל תפעלי מהמסכה. אל תבואי מ'נוכחות' מעושה. אני רוצה אותך אמיתית."

הוא עוצר אותנו כדי שננשום. כדי שנגדל. בטבע, הכל גדל בחושך – הזרע באדמה, העובר ברחם. גם הנפש שלנו מתעצמת דווקא ברגעי ה"חולשה", כשאנחנו מסכימות להוריד את המסכה ולהגיד: "רבע"ע, אני צריכה סיעתא דשמיא. אני לא יכולה לבד."

אז איך מתחילים ללכת בלי מסכה?

המסע למנוחת הנפש לא דורש מהפכות. הוא דורש סדק קטן. במקום לנסות לכבוש את כל היעדים בבת אחת ולכעוס על עצמך

כשזה לא קורה, נסי למצוא את הסדק. משפט אחד כנה מול חברה, בקשה קטנה לעזרה, או פשוט להודות בפני עצמך: "היום אני עייפה, וזה בסדר." רוב הנשים שאני פוגשת יודעות לתפקד מצוין. מה שחסר להן זה מרחב. מקום שבו לא צריך להרשים אף אחד. בפגישות האישיות שלנו, אנחנו לא "מתקנות" נשים – אנחנו פשוט עוזרות להן לפגוש את עצמן בלי המסכה, ולהבין שדווקא שם נמצא הכוח הכי גדול שלהן.

מחשבה לשבת

השבת הזו, כשיגיע רגע של שקט, אני מזמינה אותך לשאול את עצמך שאלה אחת אמיצה: "איפה השבוע הדפתי – כשבעצם הייתי צריכה חיבוק?" אל תפחדי מהתשובה. היא לא חולשה, היא תחילתו של חוסן. אחיות יקרות, אני מחכה לכן. אני יודעת שאתן עמוסות, אבל אני כל כך מצפה לתגובותיכן. אני רוצה להרגיש אתכן לשמוע איך המילים האלו פגשו אתכן בתוך השבת. ספרו לי על רגע אחד שבו העזתן להיות "בלי מסכה", או על השגחה פרטית שראיתן דווקא כשמשוה לא הלך לפי התוכנית. אני מחכה למיילים שלכן, לקרוא, להקשיב ולהתחזק יחד.

שבת של אמת, של גדילה ושל מנוחת נפש אמיתית.

באהבה

ליאורה דהן – מנטורית לאימהות אמיתיות

050-410-3-421

dahan.liora.co@gmail.com

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים